

Nr 67

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående premiesystem för viss reservpersonal vid krigsmakten.

(1:a avd.)

I propositionen nr 78 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 23 februari 1962, föreslagit riksdagen att premiesystem för reservbefäl vid krigsmakten må införas i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen föreslagit i förenämnda statsrådsprotokoll.

Genom beslut av 1960 års riksdag ersattes det för reservanställda, förtidsavgångna och värnpliktsavgångna officerare i arméns reserver gällande reservpensionssystemet med ett premiesystem. I fråga om bakgrunden till detta beslut hänvisar departementschefen till vad han anförde i propositionen 1960: 109 (s. 134 ff.) samt till statsutskottets utlåtande nr 113 (s. 40 ff.). För övriga kategorier av reservbefäl gäller fortfarande systemet med reservpensioner. I förenämnda proposition framhölls emellertid angelägenheten av att premiesystemet infördes även för övriga reservbefälskategorier. Försvarets civilförvaltning erhöll därför uppdrag att med utgångspunkt i gällande tjänstgöringsskyldighet utarbeta ett förslag till premiesystem för annan reservpersonal vid krigsmakten än reservofficerare vid armén. Civilförvaltningens i enlighet härmed avgivna förslag har överarbetats inom försvarsdepartementet i syfte att åstadkomma en längre gående anpassning till det för reservofficerare vid armén gällande systemet än ämbetsverket föreslagit.

I departementspromemorian föreslås till en början att samtliga kategorier reservpersonal skall omfattas av det premiesystem som år 1960 infördes för reservofficerarna vid armén; officerare i väg- och vattenbyggnadskåren samt reservanställda officerare i flygförartjänst, anställda före år 1958, har dock icke medtagits.

Beträffande reservunderofficerare och reservunderbefäl vid armén samt ingenjörpersonal och läkarpersonal i reserv har i andra sammanhang framlagts organisationsförslag eller pågår utredning. 1954 års befälsutredning föreslog sålunda i sitt betänkande om arméns befäl (SOU 1959: 23), att underofficerare och underbefäl icke längre skulle anställas i arméns reserver. Departementschefen uttalade emellertid i nyssnämnda proposition att han med hänsyn till att detaljerat krigsorganisoriskt underlag endast före-

låg beträffande infanteriet och kavalleriet ej var beredd att ta ställning till utredningens förslag om slopande av reservunderofficers- och reservunderbefälsinstitutionerna. 1954 års personalkårutredning har vidare ifrågasatt behovet av en reservorganisation för armé- och mariningenjörer, varjämte chefen för flygvapnet erhållit uppdrag att utreda behovet av reserv för flygingenjörer samt för förtidsavgångna verkmästare, mästare och flygtekniker. Utredningen rörande utbildning av värnpliktiga läkare m. m. har slutligen föreslagit, att anställnings- och tjänstgöringsförhållanden för krigsmaktens fast anställda läkare inbegripet läkare i reserven skall bli föremål för översyn. Det kan vid angivna förhållanden råda tveksamhet om lämpligheten av att införa ett premiesystem för dessa kategorier av reservbefäl. Departementschefen tar i detta sammanhang ej ställning till det framtida behovet av de skilda kategorierna men finner det angeläget att ett premiesystem nu införes för så stor del av reservpersonalen som möjligt. Med hänsyn härtill finner han icke skäl undanta andra från ett sådant system än armé-, marin- och flygingenjörerna.

Det föreslagna premiesystemet anses böra gälla även för officerare i väg- och vattenbyggnadskåren. Vidare bör reservanställda officerare i flygförartjänst, anställda före år 1958, medtas.

Anställningsstopp råder för närvarande för arméingenjörer och flygingenjörer, för underofficers- och underbefälspersonal vid armén samt därutöver för förtidsavgången och värnpliktsavgången personal vid marinen och flygvapnet. Anställningsstopp bör fortfarande råda för armé- och flygingenjörpersonalen; departementschefen har till innevarande års riksdag framlagt förslag om att reservorganisationen för mariningenjörer skall avskaffas. Även beträffande förtidsavgångna verkmästare, mästare och flygtekniker vid flygvapnet bör anställningsstopp råda, till dess chefen för flygvapnet slutfört sitt uppdrag och därav betingade förslag framlagts. Det är emellertid enligt departementschefen av praktiska skäl lämpligt att nu fastställa premier och tjänstgöringsperioder för sistnämnda tre kategorier, eftersom motsvarande kategorier finns inom de andra försvarsgrenarna. Då anställningsstoppet för förtidsavgången och värnpliktsavgången personal vid marinen och flygvapnet motiverats med att omläggningen till ett premiesystem skulle avvaktas bör detta anställningsstopp hävas. I samband härmed bör även det rådande anställningsstoppet för underofficers- och underbefälspersonal vid armén hävas; departementschefen framhåller ånyo att detta icke innebär att han uttalar någon mening om 1954 års befälsutredningens förslag att slopa reservunderofficers- och reservunderbefälsinstitutionerna.

Vad härefter gäller den närmare utformningen av premiesystemet ansluter departementschefen sig till förslagen i departementspromemorian. Endast på ett par punkter finner han skäl göra avsteg från förslagen eller framlägga kompletterande synpunkter.

I promemorian föreslås att obligatorisk fredstjänstgöring — i likhet med vad som gäller för reservofficerare vid armén — överhuvudtaget icke skall förekomma för någon reservpersonal efter 47 års ålder men att skyldighet skall föreligga för all reservpersonal att utan tjänstgöringsskyldighet i fred kvarstå i organisationen till 53 års ålder. Beträffande högbåtsman vid flottan föreslås dock att tjänstgöringsskyldighet i fred skall föreligga endast fram till 37 års ålder. Förslaget att tjänstgöringsskyldighet i fred icke skall föreligga efter 47 års ålder har mött gensagor från chefen för armén, chefen för marinen och Sveriges akademikers centralorganisation. Departementschefen framhåller att reservbefälsorganisationen har till uppgift att under krig tillgodose behovet av lämpligt befäl. Enligt hans mening är det viktigt att befattningarna i krigsorganisationen besättes med relativt ung personal. Förslaget innebär att tjänstgöringsskyldigheten i krig upphör vid utgången av det kalenderår varunder 52 års ålder uppnås. Härigenom erhålles en något lägre genomsnittsålder hos reservpersonalen och därmed en viss kvalitetsförstärkning. Behovet att utbilda reservbefälet efter 47 års ålder anses i allmänhet ej vara så stort att det motiverar särskild tjänstgöringsskyldighet i fred. För officerare i väg- och vattenbyggnadskåren bör dock med hänsyn till deras arbetsuppgifter anställningen i reserv upphöra vid 55 års ålder, varjämte tjänstgöringsskyldighet i fred bör föreligga fram till nämnda ålder samt för sådan officer i väg- och vattenbyggnadskåren som förordnats till regementsofficer och som kvarstår i kåren efter 55 års ålder fram till 60 års ålder.

Promemorians förslag om tjänstgöringsskyldighet innebär att en anslutning till vad som gäller för arméns reservofficerare eftersträfvats. Sålunda föreslås att den totala tjänstgöringstiden skall uppdelas i två tjänstgöringsperioder, den första tjänstgöringsperioden från inträdet i reserv till 37 års ålder och den andra tjänstgöringsperioden från 38 till 47 års ålder. För viss reservpersonal tillkommer en första reservtjänstgöring. Särskilda bestämmelser föreslås vidare gälla för reservläkarna. Tjänstgöringsskyldigheten inom första respektive andra tjänstgöringsperioden föreslås för flertalet kategorier liksom för reservanställda officerare vid armén utgöra 170 respektive 150 dagar. Vissa skiljaktigheter kvarstår emellertid mellan olika reservbefälskategorier i fråga om tjänstgöringsperiodernas dagantal.

Departementschefen finner de föreslagna tjänstgöringsperioderna väl avvägda. Endast på en punkt finner han skäl frångå förslagen i promemorian. Där föreslås att första tjänstgöringsperioden för reservanställda officerare vid flottan och marinintendenturkåren samt för reservanställda underofficerare vid flottan skall vara 180 dagar och andra tjänstgöringsperioden 120 dagar. Anledningen härtill är den för närvarande vid flottan och marinintendenturkåren gällande uppdelningen av tjänstgöringen i omgångar om 60 eller 30 dagar. Det ifrågasättes samtidigt i promemorian om icke tjänst-

göringsperioderna i förenhetligande syfte bör bestämmas till 170 respektive 150 dagar. Trots de av chefen för marinen uttalade betänkligheterna vill departementschefen tillstyrka detta, då en sådan mindre omläggning av tjänstgöringsperiodernas dagantal knappast synes behöva medföra några praktiska olägenheter.

Officerare i väg- och vattenbyggnadskåren bör fullgöra samma tjänstgöring som reservofficerare vid armén. För dem bör dock tillkomma en tredje tjänstgöringsperiod om 60 dagar, vilken skall fullgöras mellan 47 och 55 års ålder. Därjämte bör officer i väg- och vattenbyggnadskåren, som förordnats till regementsofficer och kvarstår i kåren till 60 års ålder liksom för närvarande fullgöra ytterligare en tjänstgöringsperiod om 20 dagar mellan 55 och 60 års ålder.

Reservanställd officer i flygförartjänst, anställd före år 1958, bör, om han överföres till det nya systemet, fullgöra en första tjänstgöringsperiod om 225 dagar och en andra tjänstgöringsperiod om likaledes 225 dagar.

För att bli antagen i någon av försvarsgrenarnas läkarreserver fordras f. n. att vederbörande under minst tre år varit, såvitt rör fältläkarkårens reserv bataljonsläkare vid fältläkarkåren eller fältläkarstipendiat, såvitt rör marinläkarkårens reserv marinläkare av 2. graden vid marinläkarkåren eller marinläkarstipendiat samt såvitt rör flygvapnets reserv flygläkare av 2. graden på aktiv stat. Fältläkar- och marinläkarstipendiaterna har en tjänstgöringsskyldighet av 60 dagar om året. I promemorian föreslås att kategorierna fältläkar- och marinläkarstipendiaterna avskaffas och att inträde skall kunna vinnas i någon av försvarsgrenarnas läkarreserver efter fullgjord värnpliktstjänstgöring om minst 394 dagar. Tjänstgöringsskyldigheten kommer enligt förslaget för läkarna att omfatta två tjänstgöringsperioder om 230 respektive 195 dagar, av vilka den första perioden skall fullgöras inom fyra år från reservanställningens början och den andra perioden därefter och fram till 47 års ålder. I reservtjänstgöringen kommer sålunda enligt promemorian att inräknas den tjänstgöring som nu åligger fältläkar- respektive marinläkarstipendiaterna, vilket förklarar det högre dagantalet i reservläkarnas tjänstgöringsperioder. Departementschefen finner det lämpligt att anställning i reserv sker direkt sedan viss del av värnpliktstjänstgöringen fullgjorts och att reservläkarnas tjänstgöring omlägges i enlighet med förslaget, vilket innebär att rekryteringen av reservläkarna sker på i huvudsak likartat sätt inom de tre försvarsgrenarna och att tjänstgöringsskyldigheten bättre anpassas till det föreslagna premiesystemet. Anställning i reserven bör fortfarande vinnas som bataljonsläkare, marinläkare av 2. graden respektive flygläkare av 2. graden. Den föreslagna omläggningen påverkar icke behovet av arvodesanställda läkare. Frågorna om de fast anställda läkarnas anställnings- och tjänstgöringsförhållanden förutsättes bli föremål för särskild översyn.

Departementschefen föreslår, att den för veterinär i reserv använda be-

nämningen militärunderveterinär utbytes mot bataljonsveterinär. Härigenom vinnas bättre överensstämmelse med motsvarande benämning för läkare i fältläkarkårens reserv.

I de bestämmelser angående reservpersonalen vid krigsmakten, som det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda, bör för de olika kategorierna fastslås antalet dagar inom varje tjänstgöringsperiod. Den totala tjänstgöringen bör i princip uttas i högst 12 tjänstgöringsomgångar, envar om lägst 15 och högst 60 dagar. Liksom beträffande reservofficerare vid armén bör varje omgång under förutsättning av vederbörande medgivande kunna få uppdelas. Med hänsyn till att framdeles behov av förändringar i reservbefälens tjänstgöringsförhållanden kan aktualiseras förutsätter departementschefen att reservbefäl skall vara skyldigt att underkasta sig jämkningar i sättet för tjänstgöringens fullgörande; dock bör den föreslagna totala tjänstgöringstiden för varje kategori icke få överskridas.

Premierna har i departementspromemorian utformats så att för envar av de två tjänstgöringsperioder, som förutsättes för huvuddelen av reservpersonalen, skall utgå premiebelopp motsvarande fyra månadslöner i viss löneklass. Avvikelser härifrån föreligger dock främst med hänsyn till tjänstgöringsperiodernas längd. Även rekryteringen inom de olika reservbefälskategorierna har härvid beaktats. Departementschefen finner det föreslagna antalet månadslöner för de olika kategorierna och tjänstgöringsperioderna väl avvägt; dock bör premierna till läkare och veterinärer i reserv höjas från föreslagna fyra månadslöner för envar av första och andra tjänstgöringsperioden till sex månadslöner för första tjänstgöringsperioden och fem månadslöner för andra tjänstgöringsperioden. Departementschefen tillstyrker i huvudsak jämväl förslagen om de löneklasser, som skall ligga till grund för månadslönen, och finner lämpligt, att den löneklass som skall ligga till grund för månadslönen vid bestämmande av premie för första tjänstgöringsperioden och i förekommande fall för första reservtjänstgöringen höjes för reservanställd personal med officers tjänstegrad — således även för de reservanställda officerare vid armén som omfattas av 1960 års bestämmelser — från A 13 till A 15 (ortsgrupp 4). En sammanställning av det av departementschefen föreslagna premiesystemet har intagits i *bilaga* till utskottets utlåtande.

Om rekryteringssvårigheter skulle visa sig föreligga i fråga om vissa kategorier reservpersonal, anses någon mindre ytterligare differentiering och uppräknig av premiebeloppen kunna övervägas. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om erforderliga jämkningar i fråga om de löneklasser som vid bestämmande av premierna skall ligga till grund för vederbörande månadslön.

Reservpersonal anställd enligt bestämmelserna i 1943 års reservbefälskungörelser och 1951 års kungörelse angående väg- och vattenbyggnadskåren bör beredas möjlighet att övergå till det föreslagna premiesystemet.

Det torde ankomma på Kungl. Maj:t att meddela närmare bestämmelser om formerna och villkoren för en dylik övergång.

Det föreslagna premiesystemet torde totalt sett på lång sikt medföra en kostnadsminskning i förhållande till nuläget. Härvid är emellertid att märka att förslaget beträffande övergång från pension till premievederlag innebär en överflyttning av kostnader från tolfte till fjärde huvudtiteln, vilka kostnader icke beräknats i gällande kostnadsram för försvaret. För budgetåret 1962/63 torde likväl denna överflyttning icke medföra kostnadsökningar av beskaffenhet att böra påverka ifrågavarande anslag; viss hänsyn har i årets statsverksproposition även tagits till de premier för reservofficerare vid armén, som beslutats av 1960 års riksdag.

Utskottet. Enligt beslut av 1960 års riksdag skall reservofficers vid armén fredstjänstgöring intill 47 års ålder utgöra tillhoppa 320 dagar, omfattande en första tjänstgöringsperiod om 170 dagar och en andra om 150 dagar. Obligatorisk tjänstgöring efter 47 års ålder skall icke förekomma. Systemet med reservpensioner slopades och ersattes med ett system med premier. Sålunda bestämdes beträffande reservofficerare vid armén att premie efter första fullgjord tjänstgöringsperiod skall utgå med belopp motsvarande fyra månadslöner i löneklass A 13, Ortsgrupp 4, samt att premie efter andra tjänstgöringsperioden skall utgöra 4 månadslöner i löneklass A 21, Ortsgrupp 4. Till förtidsavgången aktiv personal förutsattes utgå premie, som jämkats med hänsyn till omfattningen av den fullgjorda tjänstgöringen i reserv, dock att premie ej skulle utgå till dem, som inträtt i reserv efter uppnådda 43 år.

Vidare förutsattes, att en översyn av anställningsvillkoren för övrig reservpersonal inom försvaret snarast skulle verkställas i syfte att åstadkomma en anpassning till vad som föreslagits beträffande officer i arméns reserver.

Efter verkställd översyn har Kungl. Maj:t i den föreliggande propositionen framlagt förslag i ämnet.

Enligt detta förslag skola nuvarande pensionsbestämmelser ersättas med ett premiesystem. Härvid föreslås, att 1960 års förenämnda premiesystem för arméofficerare skall med vissa modifikationer införas för övrig reservanställd och förtidsavgången personal inom krigsmakten. Premierna ha utformats så, att för envar av de två tjänstgöringsperioder, som förutsätts för huvuddelen av reservpersonalen, skola utgå premiebelopp motsvarande fyra månadslöner i viss löneklass. Härifrån ha med hänsyn främst till tjänstgöringsperiodens längd gjorts vissa avvikelser.

Utskottet vill framhålla, att det föreliggande förslaget synes innebära en i princip rättvis tillämpning av de grunder, som gälla för arméns reservofficerare, samtidigt som det till konstruktionen bygger på största möjliga enkelhet. Utskottet har därför icke något att erinra mot att de i propositionen

nen föreslagna riktlinjerna läggas till grund för utarbetande av bestämmelser i ämnet.

Med avseende å veterinär gäller sedan år 1959, att första anställning i reserv vinnes såsom militärunderveterinär. I sådan egenskap skall arvode utgå efter högst lönegrad Ae 17, löneklass 17. Bataljonsläkare och bataljonsveterinär i reserv skola likställas med beställningshavare tillhörande lönegrad Ae 19. Enligt vad utskottet under hand inhämtat ha några militärunderveterinärer hittills icke anställt. Departementschefen föreslår nu, att benämningen militärunderveterinär utbytes mot bataljonsveterinär, så att härigenom bättre överensstämmelse vinnes med motsvarande benämning för läkare i reserv. Enligt det nu föreslagna nya systemet skola för här ifrågavarande läkare och veterinärer gälla samma anställnings- och tjänstgöringsvillkor liksom tjänstgöringstider. Enligt propositionen skall dock vad beträffar första tjänstgöringsperioden om 230 dagar premie utgå för bataljonsläkare enligt löneklass A 19 men för bataljonsveterinär enligt löneklass A 17. Något motiv för denna åtskillnad i löneklass med därav följande konsekvenser beträffande premiebeloppets storlek har icke angivits i propositionen. Departementschefen har hemställt om bemyndigande för Kungl. Maj:t att besluta om erforderliga jämkningar i fråga om de löneklasser, som vid bestämmandet av premierna skola ligga till grund för vederbörandes månadslön. Utskottet, som icke har något att erinra mot att sådant bemyndigande lämnas, förutsätter, att Kungl. Maj:t därvid närmare prövar frågan om skäligheten av den löneklass, som skall ligga till grund för den månadslön, som blir bestämmande för reservanställd bataljonsveterinärs premie för första tjänstgöringsperioden.

I övrigt har utskottet icke något att invända mot vad departementschefen i föreliggande proposition anfört och föreslagit.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må godkänna, att premiesystem för reservbefäl vid krigsmakten må införas i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen föreslagit i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 23 februari 1962.

Stockholm den 26 april 1962

På statsutskottets vägnar:

ERNST V. STAXÅNG

Närvarande: se under utlåtandet nr 68.

Förslag
till premiesystem för reservanställd personal vid krigsmakten

Kategori	Tjänstgöringsperioder och avgångs- premier (ortsgrupp 4)				Avvikelser i departe- mentspromemorian
	Ålder	Dgr i tjug period	Antal må- nadslöner och löne- klass	*premie- belopp	
<i>Officerare (motsv.) Armén</i>					
officer	37	170	4 × A 15	5 980	
	47	150	4 × A 21	8 276	
bataljonsläkare	—	¹ 230	6 × A 19	11 130	4 × A 19
	47	195	5 × A 23	11 525	4 × A 23
bataljonsveterinär	—	¹ 230	6 × A 17	9 996	4 × A 17
	47	195	5 × A 23	11 525	4 × A 23
officer i väg- och vattenbyggnadskåren	37	170	4 × A 15	5 980	kategorien ej upptagen i förslaget
	47	150	4 × A 21	8 276	
	55	60	2 × A 21	4 138	
	² 60	20	—	—	
<i>Marinen</i>					
officer flottan och marinintendenturkåren	—	³ 365	5 × A 15	7 475	perioden 180 dagar perioden 120 dagar
	37	170	4 × A 15	5 980	
	47	150	4 × A 21	8 276	
officer kustartilleriet	37	235	6 × A 15	8 970	
	47	150	4 × A 21	8 276	
marinläkare	—	¹ 230	6 × A 19	11 130	4 × A 19
	47	195	5 × A 23	11 525	4 × A 23
<i>Flygvapnet</i>					
officer i marktjänst	37	235	6 × A 15	8 970	
	47	150	4 × A 21	8 276	
officer i flygförartjänst, anställd efter 1957	—	⁴ 270	3 × A 15	4 485	
	37	170	4 × A 15	5 980	
	47	150	4 × A 21	8 276	
officer i flygförartjänst, anställd före 1958	37	225	5 × A 15	7 475	kategorien ej upptagen i förslaget
	47	225	5 × A 21	10 345	
meteorolog	37	225	5 × A 19	9 275	
	47	225	5 × A 21	10 345	5 × A 23
flygläkare	—	¹ 230	6 × A 19	11 130	4 × A 19
	47	195	5 × A 23	11 525	4 × A 23
<i>Underofficerare (motsv.) Armén</i>					
underofficer	37	170	4 × A 11	4 816	
	47	150	4 × A 13	5 372	
tyghantverkare	37	170	4 × A 13	5 372	
	47	150	4 × A 17	6 664	

¹ Tjänstgöringen fördelad på högst fyra år.

² Gäller endast regementsofficer.

³ Första reservtjänstgöring, som fullgöres i en följd.

⁴ Tre obligatoriska repetitionsövningar om 90 dagar vardera under tre på varandra följande år. För varje frivillig repetitionsövning om 90 dagar utgår dessutom premie med två månadslöner i A 15.

⁵ Enligt 1961 års löner.

Kategori	Tjänstgöringsperioder och avgångs- premier (ortsgrupp 4)				Avvikelser i departe- mentspromemorian
	Alder	Dgr i tjg period	Antal må- nadslöner och löne- klass	*Premie- belopp	
<i>Marinen</i>					
underofficer, flottan	—	¹ 180	2 × A 11	2 408	perioden 180 dagar .. perioden 120 dagar
	37	170	4 × A 11	4 816	
	47	150	4 × A 13	5 372	
	37	170	4 × A 11	4 816	
underofficer, kustartilleriet	47	150	4 × A 13	5 372	
<i>Flygvapnet</i>					
underofficer i marktjänst	37	170	4 × A 11	4 816	
	47	150	4 × A 13	5 372	
verkmästare — mästare	37	170	4 × A 13	5 372	
	47	150	4 × A 17	6 664	
<i>Underbefäl (motsv.) Armén</i>					
armétekniker	37	170	4 × A 10	4 580	
	47	150	4 × A 12	5 092	
<i>Marinen</i>					
högbåtsman	37	180	4 × A 11	4 816	
<i>Flygvapnet</i>					
överfurir i signaltjänst	37	170	4 × A 11	4 816	
	47	150	4 × A 11	4 816	
flygtekniker	37	170	4 × A 10	4 580	
	47	150	4 × A 12	5 092	

¹ Första reservtjänstgöring, som fullgöres i en följd.

² Enligt 1961 års löner.